

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра теорії і методики початкової освіти

Професор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. І. Абришко С. В. *С. В. Абришко*

Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№1416102019

Екологічна освіта і виховання

Програма

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

за спеціальністю 012 Дошкільна освіта

освітньо-професійна програма Дошкільна освіта

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Екологічна освіта і виховання» для студентів підготовки бакалавра за спеціальністю 012 Дошкільна освіта 2 жовтня 2019 р. – 9 с.

Розробник: Зінченко М. О., кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Рецензент: Коцун Л.О., кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки та методики викладання природничих дисциплін Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри теорії і методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти протокол № 1 від 11.09. 2019 р.

Завідувач кафедри: _____ (Пріма Р.М.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією педагогічного факультету протокол № 1 від 18.09. 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____ (Антонюк В.З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету протокол № ____ від ____ . ____ .2019 р.

© Зінченко М. О., 2019 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітньої програми «Дошкільна освіта»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 «Освіта» 012 «Дошкільна освіта» «Дошкільна освіта» «Бакалавр»	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 3-й
		Семестр 5-ий
		Лекції 26 год.
		Практичні 16 год.
		Самостійна робота 70 год.
ІНДЗ: немає		Консультації 8 год
	Форма контролю: екзамен	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни «Екологічна освіта і виховання» є поглиблення і розширення професійної підготовки майбутніх спеціалістів у галузі дошкільної освіти, систематизація і впорядкування конкретних знань екологічних нормативів, виховання високих гуманістичних смисложиттєвих цінностей та орієнтирів у майбутніх педагогів.

Основним завданням вивчення дисципліни «Екологічна освіта і виховання» є не тільки сформувати природничо-науковий світогляд студентів, а й готовність майбутніх педагогів до здійснення екологічно спрямованої, природоохоронної діяльності (в форматі дошкільної освіти).

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

Студенти повинні знати основну термінологію дисципліни; про вплив людства на біосферу; про екологічну ситуацію в світі та в Україні; про адаптацію людини до умов зовнішнього середовища; про екологічний контроль в Україні та правові основи охорони довкілля.

Студенти повинні визначати свій індивідуальний добовий ритм; описувати адаптивні пристосування живих організмів до води і температури; давати екологічну класифікацію представників місцевої флори і фауни;

проводити екологічні заняття та заходи з дошкільниками.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітньої програми «Дошкільна освіта»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Наукові засади методики ознайомлення дітей з довкіллям					
Тема 1. Основні поняття та визначення екологічної освіти і виховання.	8	2	1	5	
Тема 2. Залежність здоров'я людини від абіотичних та біотичних факторів	8	2	1	5	
Тема 3. Сучасні глобальні проблеми людства та шляхи їх розв'язання	9	2	1	5	1
Тема 4. Сировинна та енергетична проблеми людства, шляхи їх вирішення	8	2	1	5	
Тема 5. Природоохоронна діяльність людини.	10	2	1	6	1
Тема 6. Червона та Зелена книги України.	10	2	1	6	1
Тема 7. Основні завдання й принципи системи неперервної системи екологічної освіти та виховання.	11	2	2	6	1
Разом за змістовим модулем 1	64	14	8	38	4
Змістовий модуль 2. Методи і прийоми ознайомлення дітей з предметним і суспільним довкіллям					
Тема 8. Екологічні проблеми України.	9	2	1	6	
Тема 9. Екологічні проблеми Волині.	8	2	1	5	
Тема 10. Екологічне виховання дошкільників	10	2	2	5	1
Тема 11. Ознайомлення з довкіллям засобами дидактичної гри.	10	2	2	5	1
Тема 12. Виховання у дошкільників відповідального ставлення до довкілля.	10	2	1	6	1
Тема 13. Екскурсії та бесіди, як прийоми ознайомлення дітей із довкіллям	9	2	1	5	1
Разом за змістовим модулем 2	56	12	8	32	4
Усього годин	120	26	16	70	8

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Формування екологічної культури особистості у процесі соціального виховання.
2. Екологічна проектна діяльність. Етапи роботи над проектом.
3. Екологічний моніторинг, його основна мета і завдання

4. Основні техногенні забруднювачі навколишнього середовища.
5. Навчальна екскурсія як одна із форм формування екологічної культури у підростаючого покоління.
6. Особливості проживання людей у містах (мегаполіси) і селах.
7. Я.А.Коменський про режим дня дітей і підлітків.
8. Характеристика життєвого середовища людини.
9. Значення біологічних ритмів у житті людини.
10. Поняття «дієта», «голодання» та правила їх дотримання.
11. Природоохоронні традиції України.
12. Концепція сталого розвитку України.
13. Поняття екологічної культури особистості.
14. Міжнародний захист довкілля.
15. Екологічна політика в Україні: погляд громадськості.
16. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому середовищі.
17. Маркування екологічно безпечної продукції.
18. Державні та громадські екологічні організації.

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 3

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітньої програми «Дошкільна освіта»

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Модуль 1	Модуль 2	
5	5	5	5	5	5	5	5	30	30	100

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Поточний контроль проводиться у вигляді усного або письмового опитування.

Теоретична підготовка оцінюється за такими критеріями:

0,5 бала – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

1 бал – відповідь послідовна, недостатньо структурована; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.

1,5 бала – відповідь логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників.

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Максимальна кількість балів за виконання кожної роботи – 1 бал. Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, своєчасно оформив роботу, зробив висновки. Максимальна оцінка за практичну і теоретичну підготовку на одному занятті (№№ 1-8) – *2,5 бала*, (№№ 9-13) – *2 бала*. Загалом за всі практичні роботи – *30 балів*.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань. За кожне індивідуальне завдання студент максимально може отримати 10 балів:

1 бал – завдання виконано поверхнево.

2 бала – фрагментарне виконання лише частини (25 %) завдання.

3 бала – фрагментарне виконання лише частини (55 %) завдання.

4 бала – фрагментарне виконання лише частини (75 %) завдання.

5 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – копіювальний (відтворення відомостей без чіткого усвідомлення їх суті).

6 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – копіювально-алгоритмічний (частина відомостей відтворена без чіткого усвідомлення їх суті, частина відтворена і пояснена).

7 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – евристичний (відтворення відомостей з елементами власних суджень).

8 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – пошуковий.

9 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – евристичний з елементами пошукового.

10 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Оригінальність. Виражений творчий підхід у роботі над виконанням завдання. Стиль виконання – творчий.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає теоретичні питання, які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за один модульну контрольну роботу – *30 балів* (загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – екзамен. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає залік у формі *усного опитування*. При цьому на залік виносяться *60 балів*, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Для отримання заліку потрібно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Білявський Г.О., Падун М.М., Фурдуй Р.С. Основи загальної екології: Підручник для вузів. Вид. 2-е. — К.: Либідь, 1995. — 308 с
2. Бобильов Ю.Л. Концепції сучасного природознавства. Навч. посібник. К., 2003. – 220 с.
3. Варв'янський С. М. Значення вчення В. І. Вернадського у формуванні екологічної культури людини / С. М. Варв'янський // Академік В. І. Вернадський і світ у третьому тисячолітті : матеріали Всеукр. студент. наук.-практ. конф. / Комісія НАН України з розробки наук.спадщини акад.

- В.І.Вернадського; Полтав.обл.держ.адмін., Полт. держ. пед.ун-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2003. – С. 10–11.
4. Голубець М. Екологія й культура : до питання про структурно-функціональні зв'язки / М. Голубець // Ойкумена. – 1991. – № 1. – С 29-40.
 5. Гончаренко М.С., Бойчук Ю.Д. Екологія людини: Навчальний посібник. – Суми, 2005. – С. 70-75.
 6. Гриньова М. В. Екологічне виховання - основа формування екологічної культури / М. В. Гриньова, П. В. Хоменко, О. М. Робуль // Сьомі Каришинські читання : Всеукраїнська наук.-метод. конф.: Зб. наук. праць / Полтав. дер. пед. ун-т ім. В.Г.Короленка; ПОПОПП. – Полтава, 2000. – С. 68–71.
 7. Гродзинський А. На шляху до екологічної моралі / А. Гродзинський // Ойкумена. – 1991. – № 1. – С. 22–29.
 8. Єрмоленко А.М. Соціальна етика та екологія. Гідність людини – шанування природи / Єрмоленко А. М. – К. : Лібра, 2010. – 416 с.
 9. Иванова Т. В. Экологические ценности в общественном сознании / Т. В. Иванова // Вопр. психологии. – 1999. – № 3. – С.41.
 10. Игнатова В. А. Интегрирование учебных курсов как средство формирования экологической культуры учащихся : автореф. дис. на соискание учёной степени д-ра пед. наук. / В. А. Игнатова. – Тюмень, 1995. – 28 с.
 11. Іващенко С. Екологічна культура в контексті національного виховання / С. Іващенко // Освіта і управління. – 1999. – №4. – С.107–115.
 12. Карівець І. В. Філософські особливості екологічної свідомості / І. В. Карівець, З. В. Кудлик // Філософські обрії. – 2012. – № 27. – С. 80–90.
 13. Катаєва Т. Т. Педагогічна рада "Формування екологічної культури особистості" / Т. Т. Катаєва // Виховна робота в школі. – 2008. – №11. – С.26–29.
 14. Крисаченко В.С. Екологія, культура, політика: концептуальні засади сучасного розвитку [Текст] / В.С. Крисаченко, М.І. Хилько. - К. : Знання України, 2001. - 598 с
 15. Кэрри П. Экологическая этика / Патрик Кэрри // Гуманитарный экологический журнал. – 2012. – № 2. – С. 1–31.
 16. Ліпич І. І. Соціокультурні виміри екологічної діяльності / І. І. Ліпич // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : зб. наук. пр. / ред. В. Г. Воронкова ; Запорізька держ. інженерна акад. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 44. – С. 93–96. М. Мухамедшина // Начальная школа: Плюс до и после. – 2012. – № 1. – С. 83–86.
 17. Маслова Н. В. Ноосферное образование: научные основы. Концепция. Методология. Технология / Маслова Н. В. – М. : [б. и.], 2002. – 342 с.

18. Миркин Б. М. Проблема формирования экологического менталитета / Б. М. Миркин, Л. Г. Наумова // Экология и жизнь. – 2011. – № 7. – С. 44–49.
19. Одум Ю. Основы экологии / Одум Ю. – М. : Мир, 1975. – 740 с.
20. Первушевська І. Екологічна культура - відбиток соціалізації? / Ірина Первушевська // Позашкілля. – 2008. – №12. – С.17–20.
21. Писарева Л. И. Экологическая культура и образование за рубежом / Л. И. Писарева // География и экология в школе XXI века. – 2009. – № 9. – С. 74–79.
22. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Передмова // Вибрані пед. твори: В 2-х т. - Т.1. - К., 1983.
23. Червона книга України. Рослинний світ/ за ред. Я.П. Дідуха — К.: Глобалконсалтинг, 2009.— 900 с.
24. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 600 с.

Додаткова

1. Вернадский В.И. Живое вещество и биосфера. - М.: Наука, 1994. – 669 с.
2. Вернадский В.И. Живое вещество и биосфера. - М.: Наука, 1994. – 669 с.
3. Zinchenko M. O. Environmental Education in Ukrainian Primary School // Науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Серія Педагог. науки. - Луцьк. – 2017. - № 1. - С. 19 – 24.
4. Пірен М. Екологічна культура - складова національної культури в державі / М. Пірен // Церква і соціальні проблеми. Екологія, економіка і християнська мораль: українська дійсність і перспективи : міжнарод. наук. конференція. – Львів, 2000. – С. 142–146.
5. Поттер В.Р. Биоэтика: мост в будущее. – К., 2002. – 215 с.
6. Природа. Технологія. Культура. // Філософія. Антропологія. Екологія. НАН України Інститут Філософії ім. Г.С. Сковороди. – К.: 2000. – 248 с.
7. Природно-заповідний фонд Волинської області. /М.Химин, В.Тутейко, О.Грицай та ін. - Луцьк: Ініціал, 1999. - 48с.
8. Семенюк Н. Екологічна культура - необхідний фактор безпечної перспективи розвитку суспільства / Н. Семенюк // Вища освіта України. – 2010. – № 2. – С. 14–21.
9. Стецюк К. Екологічна культура як джерело ціннісних орієнтацій освіти для збалансованого розвитку / К. Стецюк // Вища школа. – 2011. – № 7-8. – С. 96–103.
10. Яницький О. Н. Экологическая парадигма как элемент культуры / О. Н. Яницький // Социологические исследования. – 2003. – №8. – С. 83–93.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Назвати глобальні екологічні проблеми планети Земля.
2. Екологічні фактори.
3. Класифікація екологічних факторів та їх діапазон.
4. Поняття біоценозу.
5. Стійкість біоценозу.
6. Структура біоценозу.
7. Компоненти біоценозу: біотип і біоценоз.
8. Кругообіг речовин в екосистемі.
9. Поняття про біологічну продуктивність.
10. Правило екологічної піраміди.
11. Поняття про екологічну нішу виду.
12. Біосфера та її межі.
13. Вчення про ноосферу.
14. Головні причини й джерела розвитку екологічної кризи.
15. Екологічні проблеми найбільших річок.
16. Екологічні проблеми Чорного та Азовського морів.
17. Екологічні проблеми Українського Полісся.
18. Екологічні проблеми Українських Карпат.
19. Наслідки Чорнобильської катастрофи.
20. Поняття про Червону книгу, її призначення.
21. Наслідки природних і антропогенних екологічних катастроф.
22. Перспективи екологічного стану і пріоритети екологічної політики держави.
23. Концепція екологічної освіти України.
24. Мета і завдання екологічної освіти.
25. Стратегічні напрямки і тактичні завдання розвитку екологічної освіти.
26. Зміст і структура формальної та неформальної освіти.
27. Дошкільна екологічна освіта.
28. Загальна середня екологічна освіта.
29. Вища екологічна освіта.
30. Неформальна екологічна освіта.
31. Умови реалізації Концепції екологічної освіти України.
32. Еколого-пізнавальна стежка як засіб навчання і виховання екологічної культури дошкільників.
33. Типи екологічних стежок.
34. Етапи організації екологічної стежки.
35. Заняття-екскурсії на екологічній стежці.
36. Природоохоронні території: класифікація та діяльність в Україні.
37. Екологічна освіта й екологічне виховання: суть, зміст.
38. Основні завдання й принципи системи неперервної системи екологічної освіти та виховання.
39. Структура системи неперервної екологічної освіти та виховання.
40. Роль державних та громадських організацій у формуванні екологічної культури людини.